

**РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОГО ВЕКТОРА ТОРГОВЕЛЬНИХ
ЗВ'ЯЗКІВ**

Литвиненко В.І., студент 4 курсу

Напрям підготовки «Міжнародна економіка»

ДВНЗ «Українська академія банківської справи

Національного банку України»

Науковий керівник: Макаренко М.І.

доктор економічних наук

професор кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «УАБС НБУ»

Анотація. У статті досліджено загальні тенденції розвитку торгівлі з країнами Митного Союзу (МС) та Європейського Союзу (ЄС); визначено головні проблеми та недоліки у формуванні торговельних відносин; проаналізовано пріоритетні напрямки розвитку національної промисловості в контексті торгівлі з країнами МС та ЄС.

Ключові слова: експорт, імпорт, товарна позиція, кореляційний аналіз, промислові товари.

Постановка проблеми. Місце країни у сучасній світогосподарській системі багато в чому залежить від її здатності і можливості створювати необхідні умови для постійного нарощування національного експортного потенціалу, забезпеченості країни внутрішніми ресурсами. В розрізі цього питання протягом всієї історії України важливим питанням залишається обрання пріоритетного вектора для раціонального розвитку торгівлі, залучення інвестицій, прискорення економічного зростання в цілому. Не менш важливим залишається питання про обрання певної галузі як загальнодержавного пріоритету, яка б могла стати локомотивом розвитку вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості торговельно-економічних відносин у контексті розвитку експортного потенціалу нашої країни досліджували багато вітчизняних і зарубіжних економістів та фахівців. Вагомий внесок у розвиток даної наукової проблематики зробили: Л.Абалкін, В.С. Михайлов, Р.О. Кулинич, Н.Савко, О.Д. Давидов та інші. Однак, враховуючи поглиблену теоретичну розробленість у сфері макро- та мікроекономічного аналізу експортного потенціалу в умовах динамізації і глобалізації інтеграційних процесів, невирішеним залишається питання практичного втілення інтеграційної стратегії країни щодо конкурентоспроможності національного експорту на ринку товарів і послуг країн Митного Союзу та Європейського Союзу.

Метою статті є дослідження та аналіз пріоритетів розвитку торговельного потенціалу України на основі комплексного аналізу чинників, форм і параметрів інтеграції країни до Митного союзу чи Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу торгівлі України з різними країнами в 2012 році наведемо таблицю 1, де будуть показані партнери України по експорту та імпорту, які в географічній структурі займають більше 1%.

Таблиця 1 – Найбільші партнери України по експорту та імпорту в 2012 р.

Країна-партнер по експорту	Питома вага в національному експорті, %	Країна-партнер по імпорту	Питома вага в національному імпорті, %
Росія	25,67	Росія	32,39
Туреччина	5,36	Китай	9,33
Єгипет	4,22	Німеччина	8,04
Польща	3,75	Білорусь	5,99
Італія	3,61	Польща	4,21
Казахстан	3,58	США	3,44
Індія	3,33	Італія	2,64
Білорусь	3,28	Туреччина	2,31
Китай	2,59	Франція	1,97
Іспанія	2,24	Корея	1,83
Німеччина	2,39	Казахстан	1,77
Угорщина	2,20	Чехія	1,47
Ліван	2,07	Японія	1,41
Іран	1,70	Угорщина	1,37
США	1,48	Великобританія	1,36
Саудівська Аравія	1,35	Нідерланди	1,33

Країна-партнер по експорту	Питома вага в національному експорті, %	Країна-партнер по імпорту	Питома вага в національному імпорті, %
Ірак	1,27	Індія	1,21
Нідерланди	1,21	Румунія	1,10
Молдова	1,20	Литва	1,08
Ізраїль	1,16	-	-
Азербайджан	1,12	-	-
Чехія	1,03	-	-

Таким чином, в 2012 році Росія була основним торговельним партнером України, як і в попередні роки. Порівнюючи дані з 2011 роком, слід відмітити значне збільшення частки в структурі експорту таких країн як Єгипет, Індія, Ліван, Іран та Ірак, а також значне збільшення в структурі імпорту частки Китаю.

Для комплексного аналізу географічної структури експорту України до ЄС, МС та інших країн в динаміці, наведемо рис. 1. До групи інших країн віднесемо ті, які в структурі експорту займають більше 1% та не входять до ЄС та МС.

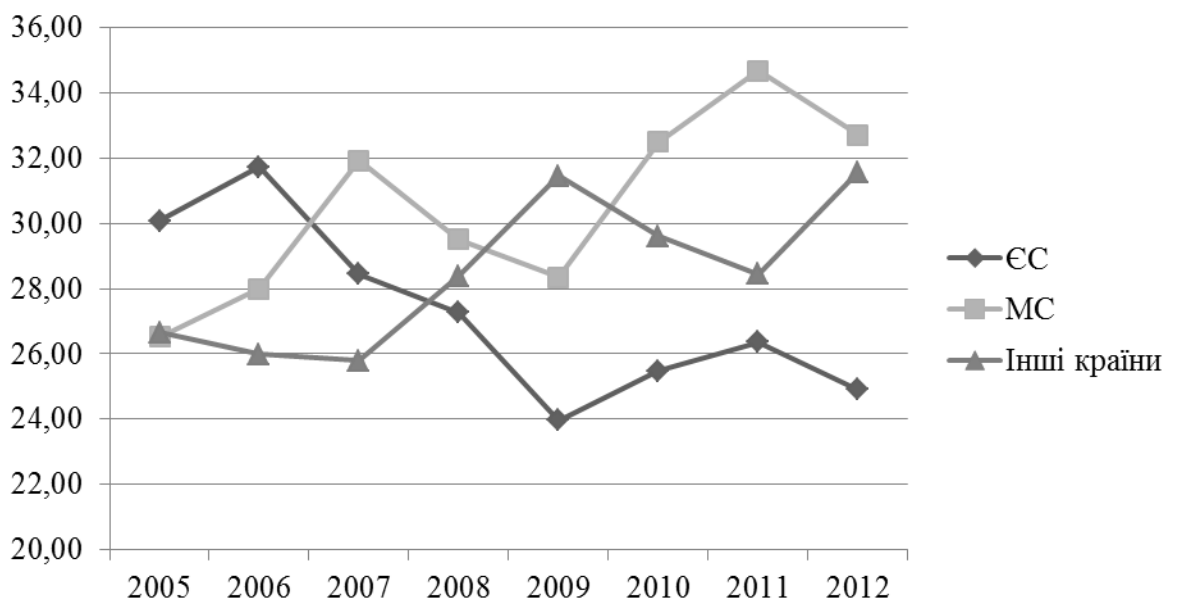

Рисунок 1 – Частки інтеграційних угруповань в структурі експорту України за період 2005 – 2012 рр., %

Аналізуючи даний графік, можна відмітити зменшення частки ЄС (до 24,92%). Експорт до МС наразі найбільший (32,71%). Натомість група інших країн збільшила свою частку в 2012 році до 31,56%. Зростання даної частки відбулось завдяки збільшенню експорту з України до країн Близького Сходу.

Аналогічно покажемо географічну структуру імпорту в динаміці.

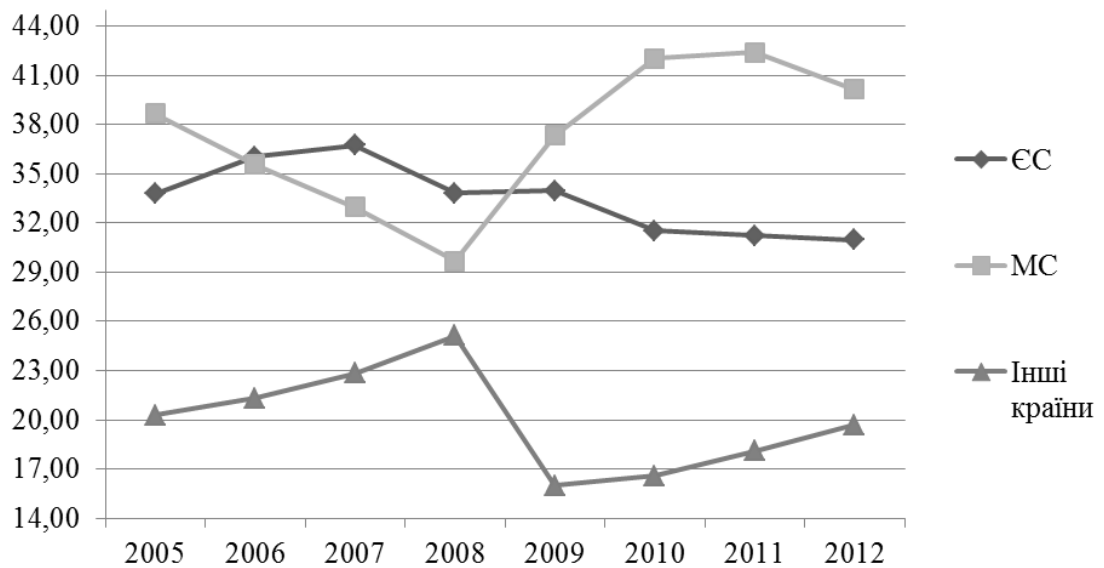

Рисунок 2 – Частки інтеграційних угруповань в структурі імпорту України за період 2005 – 2012 рр., %

Виходячи з вищенаведеного графіку географічний розподіл імпорту за інтеграційними угрупованнями дещо відрізняється. Як і у випадку з експортом найбільшу питому вагу має МС (40,15%), а імпорт з ЄС зменшується (30,98%). Проте група інших країн має значно меншу вагу в структурі імпорту порівняно із структурою експорту (19,67%).

Для аналітичних цілей згрупуємо експорт України згідно з класифікацією UNCTAD на такі товарні групи: продовольчі та сільськогосподарські товари, руди та метали, паливні товари, товари хімічної промисловості, машини та транспортне обладнання, інші промислові товари. До інших промислових товарів відносимо вироби зі шкіри, резинові вироби, вироби з дерева та паперові вироби, текстильні товари, залізо, сталь, вироби з металів і т.д. На

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №7/2014
 основі даної класифікації проведемо аналіз товарної структури експорту та імпорту до основних країн-партнерів України.

Таблиця 2 – Питома вага товарних груп в структурі експорту України до країн МС за 2012 р., %

	Росія	Білорусь	Казахстан
Продовольчі та с/г товари	10,19	17,35	13,44
Руди та метали	7,01	3,27	0,97
Паливні товари	4,52	11,79	0,27
Товари хімічної промисловості	6,59	8,62	4,47
Машини та транспортне обладнання	38,24	23,11	44,78
Інші промислові товари	32,02	33,76	34,37

Таким чином, в структурі експорту України до країн МС переважають промислові товари, а саме машини та транспортне обладнання та інші промислові товари.

Так як 90% українського експорту до країн ЄС базується на експорті до Німеччини, Польщі, Нідерландів, Чехії, Словаччини, Угорщини та Іспанії, то логічно деталізувати експорт за товарними позиціями тільки до цих 7 країн ЄС.

Таблиця 3 – Питома вага товарних груп в структурі експорту України до країн ЄС за 2012 р., %

	Чехія	Німеччина	Угорщина	Нідерланди	Польща	Словаччина	Іспанія
Продовольчі та с/г товари	4,56	9,31	6,17	63,46	27,70	4,62	90,02
Руди та метали	57,04	6,56	6,55	1,11	15,85	49,54	1,78
Паливні товари	9,50	0,82	17,24	1,05	5,63	10,28	2,10
Товари хімічної промисловості	2,72	6,76	2,12	2,80	5,41	4,39	1,40
Машини та транспортне обладнання	12,95	33,38	45,09	4,46	10,08	11,53	1,33
Інші промислові товари	12,77	42,22	22,82	27,11	35,19	19,60	3,36

Як бачимо з таблиці, експорт до кожної країни ЄС має свою товарну специфіку. Так, наприклад, до Чехії найбільше експортуються руди та метали (57,04%), до Німеччини – інші промислові товари (42,22%), до Угорщини – машини та транспортне обладнання (45,09%), до Нідерландів – продовольчі та с/г товари (63,46%), до Польщі – інші промислові товари (35,19%), до Словаччини – руди та метали (49,54%), до Іспанії – продовольчі та с/г товари (90,02%). Різноманітність експорту до різних країн ЄС пояснюється різними потребами в імпорті даних країн та їх різною структурою національного господарства. Особливість, яку можна виділити з даної таблиці, полягає в наступному: Україна експортує переважно до найближчих країн-сусідів членів ЄС. Виключення становлять Нідерланди та Іспанія, причому ці дві країни імпортують практично тільки продовольчі та сільськогосподарські товари (переважно – насіння соняшнику).

До групи інших країн, по аналогії з ЄС, можна віднести декілька найбільш вагомим імпортерів українських товарів: Єгипет, Індія, Іран, Ліван, Туреччина та Китай.

Таблиця 4 – Питома вага товарних груп в структурі експорту України до країн, що не входять до ЄС та МС за 2012 р., %

	Єгипет	Індія	Іран	Ліван	Туреччина	Китай
Продовольчі та с/г товари	71,81	54,35	63,93	12,83	23,75	6,85
Руди та метали	0,16	1,08	0,12	0,01	6,49	80,62
Паливні товари	1,10	12,50	5,68	0,36	4,25	0,33
Товари хімічної промисловості	0,67	13,54	0,51	0,77	12,07	3,84
Машини та транспортне обладнання	1,52	7,30	21,45	0,12	1,62	4,50
Інші промислові товари	24,53	10,83	8,28	85,91	51,59	2,28

Аналізуючи товарну структуру експорту до групи інших країн, можна прослідкувати орієнтованість до експорту продовольчих та с/г товарів до Єгипту, Індії та Ірану. Ці 3 країни за останні 3 роки значно збільшили імпорт пшениці та кукурудзи з України. Наразі, Єгипет вважається найбільшим імпортером пшениці з України. Станом на 2012 рік Туреччина мала достатньо диверсифіковану структуру імпорту з України (з переважанням інших

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №7/2014 промислових товарів). Проте, аналізуючи товарну структуру в динаміці прослідковується поступове збільшення частки продовольчих та сільськогосподарських товарів. Китайський імпорт товарів з України відрізняється орієнтованістю на руди та метали. Це пояснюється значним попитом країни на будівельні та супутні матеріали.

Узагальнюючи дані по експорту товарів з України до країн ЄС та МС можна навести наступну таблицю:

Таблиця 5 – Усереднена питома вага товарних груп в структурі експорту України до країн ЄС та МС

	Митний Союз	Європейський Союз	Загальний експорт
Продовольчі та с/г товари	12,48	31,10	25,93
Руди та метали	5,97	11,31	7,58
Паливні товари	4,78	6,83	5,30
Товари хімічної промисловості	6,56	5,00	7,33
Машини та транспортне обладнання	37,44	14,68	18,85
Інші промислові товари	32,45	30,88	33,36

Тому, якщо розглядати експорт з України суто з точки зору інтеграційних угруповань, то маємо наступні висновки. Основними статтями експорту до країн МС є машини та транспортне обладнання (37,44%) та інші промислові товари (32,45%), до ЄС – продовольчі та с/г товари (31,10%) та інші промислові товари (30,88%). Як було показано вище, структура експорт до країн ЄС досить різна. А той факт, що у загальному вигляді питома вага продовольчих та с/г товарів в експорті до ЄС займає майже третину, ґрунтується на експорті даної товарної групи лише до 2 країн: Іспанії та Нідерландів. Тому розглядати дану товарну групу з точки зору пріоритетності експорту до ЄС є досить суперечливим фактом. Але комбінуючи даний факт із тим, що експорт продовольчих та с/г товарів значно збільшився до країн Близького Сходу, можна вважати, що в майбутньому ця товарна група може стати локомотивом для української економіки.

Щодо товарної групи «Інші промислові товари», то вона є суміжною та вагомою як в експорті до МС, так і в експорті до ЄС. Тому розвиток галузей

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №7/2014 промисловості, які виробляють дану товарну групу, мав би позитивний ефект для економіки при будь-якому сценарії інтеграції України (до ЄС чи МС).

Дослідимо економічні ефекти, які гіпотетично можуть відбуватися внаслідок збільшення експорту Україною певної товарної групи до ЄС чи МС. Проведений множинний кореляційний аналіз показав, що експорт товарів до МС впливає більше на ВВП України, ніж експорт товарів до ЄС. Наведемо таблицю результатів аналізу, в якій покажемо, на скільки збільшується ВВП України при зростанні експорту певної групи товарів до ЄС чи МС:

Таблиця 1. – Залежність ВВП України від експорту товарів до країн ЄС та МС, дол.

Назва товарної групи	Збільшення ВВП України через зростання експорту товарної групи до ЄС на 1000 дол.	Збільшення ВВП України через зростання експорту товарної групи до МС на 1000 дол.
Продовольчі та с/г товари	908,5	957,1
Руди та метали	900,4	957,6
Паливні товари	38,4	677,3
Товари хімічної промисловості	634,4	920,7
Машини та транспортне обладнання	928,4	971,1
Інші промислові товари	890,8	985,04

Таким чином, на основі кореляційного аналізу показано вплив експорту товарів до ЄС та МС на ВВП України в цілому. В структурі товарного експорту України левову частку посідають перша і останні дві товарні групи, які істотно впливають на ВВП. Тому при існуючій структурі експорту зростання ВВП України в короткостроковому періоді більшою мірою залежить від нарощування обсягів торгівлі з Митним союзом.

Підводячи підсумки, необхідно сказати, що Україна має досить тісні зв'язки як з МС, так і з ЄС. Який би напрямок інтеграції Україна не обрала, вона не має права відмовлятися від вже напрацьованих торговельно-економічних зв'язків, так як це, в першу чергу, болісно відобразиться на економіці країни. Тому, враховуючи наведені факти цієї статті, можна робити

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №7/2014
висновки про пріоритетність таких товарних груп як «Продовольчі та с/г товари» та «Інші промислові товари». У випадку євроінтеграції України, уразливим місцем для країни стає вітчизняне машинобудування. Тому, зважаючи на перспективні галузі, одним із завдань української влади є недопущення занепаду найбільш чутливих галузей промисловості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Merchandise trade matrix - product groups [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24739>
2. Публикация документов Государственной Службы Статистики Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/druk/publicat/kat_r/publ10_r.htm
3. Портал внешнеэкономической информации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ved.gov.ru/exportcountries/ua/about_ua/ved_ua/